

Sort arbejde – opgørelsesmetoder

ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed: Interviewundersøgelser

Folketingets Skatteudvalg
19. april 2018

Jan Rose Skaksen

RFF's definition af sort arbejde

Produktive aktiviteter

- I sig selv lovlige – men bliver ulovlige pga. skatteunddragelsen

Gensidighed

- Både køber og sælger ved, at aktiviteten ikke opgives til SKAT
- Begge parter har en økonomisk fordel af, at aktiviteten ikke opgives (typisk sparet moms og skat)
- Kontant betaling eller gentjenester/varer

Ikke omfattet

- Kriminelle aktiviteter
- "Almindeligt", ensidigt skattesnyd (fx salg der ikke slås ind på kasseapparatet, og hvor køber betaler fuld pris)

Direkte metoder – interview (mikroniveau)

Præcis afgrænsning af emnet for undersøgelserne

Præcis beskrivelse af det sorte arbejdes struktur og de sortarbejdendes karakteristika:

- Frekvens, timer og løn/priser - > omregning til omfang ift. BNP og fuldtidsstillinger mulig
- Branche, fag, køn, alder, indkomst, geografi, by/land osv.
- Holdning til sort arbejde, skattesnyd i al almindelighed, socialt bedrageri osv.
- Vurdering af risiko for opdagelse og straf og villighed til at arbejde sort

Direkte metoder – interview (mikroniveau)

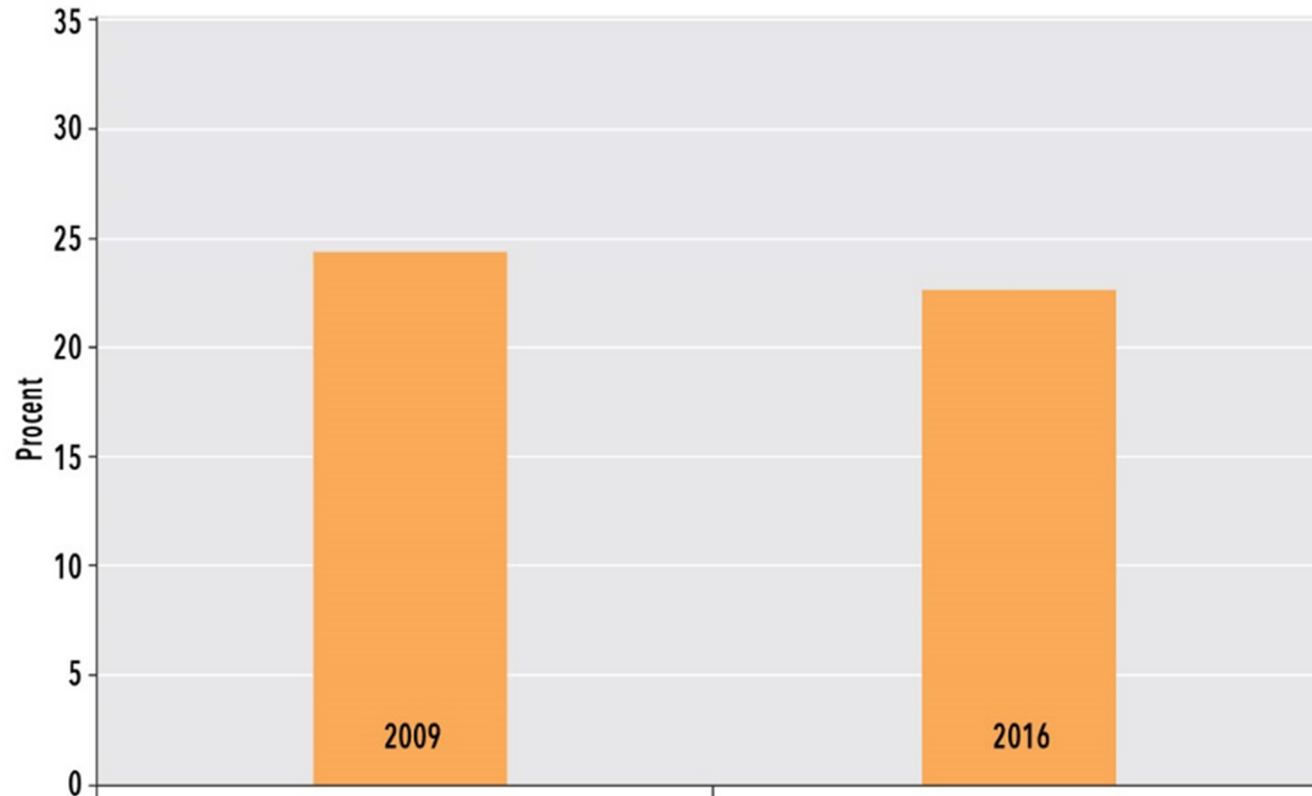
Repræsentative stikprøver og/eller målrettet fx bestemte faggrupper

Generelt stor tillid til offentlige myndigheder i Danmark -> stor villighed til at svare på spørgsmål – også om sort arbejde

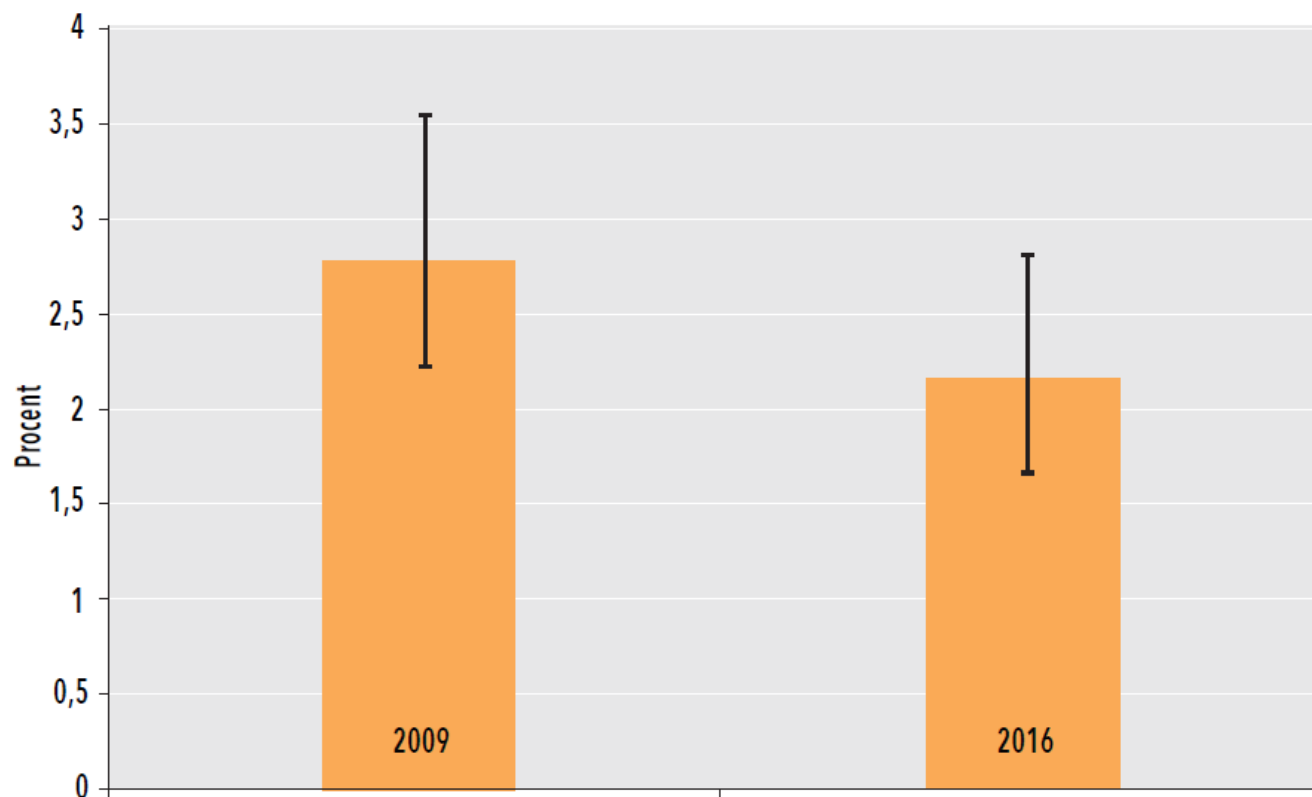
Begrænsninger:

- Grænser for hvor følsomme emner man kan spørge om og få svar på
 - Ikke det mere omfattende eller organiserede sorte arbejde
 - Ikke ensidig skatteunddragelse hvor fx salg ikke slås ind
- Kun personer med cpr-nummer udtrækkes til stikprøve
 - Sort arbejde udført af virksomheder (dog kommer selvstændiges eget sorte arbejde med) og af personer uden cpr-nummer dækkes kun, når man spørger om køb af sort arbejde

Udviklingen i andelen der arbejder sort

Udviklingen i omfanget af sort arbejde ift. BNP

De sortarbejdendes karakteristika

71 %

Mand, 18-24 år
Bor på landet eller i mindre by
Erhvervsfagligt uddannet
Lav indkomst
Uden for arbejdsmarkedet

37 %

Kvinde, 18-24 år
Bor på landet eller i mindre by
Erhvervsfagligt uddannet
Lav indkomst
Uden for arbejdsmarkedet

25 %

Kvinde, 18-24 år
Bor i større by
Erhvervsfagligt uddannet
Lav indkomst
Uden for arbejdsmarkedet

3 %

Kvinde, 70-74 år
Bor i større by
Lang videregående uddannelse
Høj indkomst
Pensionist

Internationale sammenligninger

RFF: Norge, Sverige, Storbritannien og Tyskland

- Vigtigt at tilpasse spørgeskema de enkelte lande og at gennemføre pilotundersøgelser
- Interviewmetoden er ikke lige så anvendelig alle steder som i lande som Danmark, hvor tilliden til offentlige myndigheder og svarviljen generelt er høj

Begge punkter er to Eurobarometerundersøgelser i samtlige EU-lande et godt eksempel på:

Billedet af omfanget af deltagelse i sort arbejde mv. blev misvisende (men mange interessante resultater mht. struktur i de enkelte lande)

Indirekte metoder (makroniveau)

Diskrepansopgørelser

Dansk eksempel: Underdeklaration af personlig indkomst estimeret ved forskellen mellem personlig indkomst iflg. hhv. skatte- og nationalregnskabsstatistikken

- DØR, RFF, SKAT – alle med teknisk bistand og data fra DST
- "Almindelig" skatteunddragelse og sort arbejde
- Metoden udnytter, at der i nationalregnskabet ligger en lang række kilder og statistikker til grund for de enkelte poster og foretages implicitte og eksplicitte tillæg for at nå frem til en fuldstændig dækning af de økonomiske aktiviteter, mens skattestatistikken alene bygger på skattevæsenets registreringer

Forskellen tolkes som underdeklaration med det forbehold, at en del reelt skyldes definitionsforskelle og foretagne skøn og korrektioner mv.

Indirekte metoder (makroniveau)

Monetære/modelbaserede opgørelser

Professor Friedrich Schneider fra universitetet i Linz er den mest fremtrædende repræsentant for disse metoder, som han har anvendt og publiceret resultater fra for en række lande – herunder Danmark – igennem en årrække.

Monetære målinger bygger på en formodning om, at aktørerne i skyggeøkonomien for at minimere risikoen for opdagelse udelukkende arbejder mod kontant betaling, og på baggrund efterspørgslen efter kontanter og en række forudsætninger beregnes skyggeøkonomien.

Modelberegninger er baseret på variable, der antages hhv. at være indikatorer og determinanter (forklarende) for skyggeøkonomien og har også været anvendt til at skønne over fænomenets omfang i Danmark.

Indirekte metoder (makroniveau)

De nævnte eksempler på indirekte metoder er medtaget, fordi de er blevet sammenholdt med resultaterne af RFF's interviewundersøgelser af sort arbejde.

Diskrepansmetoden i Danmark, hvor resultaterne understøttede niveauet for sort arbejde, mens **de monetære/modelbaserede metoder**s resultater primært er blevet holdt op mod resultaterne af RFF's interviewundersøgelser i Tyskland.

De monetære/modelbaserede metoder når frem til et niveau målt i forhold til BNP, der er langt højere end det, interviewundersøgelserne af sort arbejde når frem til. En del af forklaringen er, at de monetære/-modelbaserede metoder antages at omfatte al unddragelse og både borgeres og virksomheders. Desuden indgår kriminelle aktiviteter, og der er et element af dobbelttælling (fællesinterview i Frankfurter Allgemeine Zeitung 18. juni 2012).

Indirekte metoder (makroniveau)

Fordele ved indirekte metoder bl.a.

- Man kan estimere omfanget uden konkret at iagttage fænomenet
 - I stedet benytte eksisterende, til dels offentligt tilgængelige data
 - Nyttigt ved følsomme emner som organiseret eller omfattende unddragelse
- Generel anvendelighed i flere lande

Ulemper ved indirekte metoder bl.a.

- Antages oftest at overvurdere skyggeøkonomiens omfang betydeligt
- Upræcis afgrænsning – det er usikkert, hvad man måler
- Upræcis beskrivelse af struktur og karakteristika
 - Resultaterne kan ikke dekomponeres på branche, typer af unddragelse osv.
- Forudsætninger kritiseres

Afrunding

I interviewundersøgelserne indgår sort arbejde betalt med gentjenester. Hvis man kun sammenlignede med det kontant betalte, ville forskellen være større. RFF ser også på potentialet – de der ikke har, men gerne ville arbejde sort, hvis de fik muligheden. Schneider mener, det kan dække over, at man reelt har arbejdet sort, men bare ikke vil indrømme det – altså at det støtter, at niveauet er højere end det, svarene viser.

Med direkte metoder ved man, hvad man beskriver, men også, at man i et vist omfang undervurderer omfanget, fordi svarpersonerne ikke vil indrømme alt og slet ikke det mere organiserede sorte arbejde, der har karakter af undergrundsøkonomi. Derfor er interviewmetoden heller ikke umiddelbart velegnet til at belyse former for skatteunddragelse, der er mindre accepteret end sort arbejde i al almindelighed.

Her vil der derfor være et behov for en mere indirekte tilgang.